

## BELEDİYELER VE MEKANSAL VERİLERİN ÖNEMİ

**Prof. Dr. Erol KÖKTÜRK**

Belediyeler denilince akla eskiden yol, su, çöp, elektrik gibi hizmetler gelirken, günümüzde yaşadığımız mekanlar, kentler, imar, yapılaşma, katılım gibi konular geliyor. Belediyelerin bu anlamı da giderek farklılaşıyor. Belediyeleri var eden iki alanda da, yani hem “*demokrasi*” boyutunda hem de “*hizmet*” boyutunda yeni derinleşmeler yaşanıyor... Demokrasi boyutunda daha katılımcı bir toplumun “güvencesi” olmaya doğru giden belediyeler, hizmet boyutunda bilgi teknolojilerinin sağladığı açılımlarla daha çağdaş çözümlere yöneliyorlar. Bu süreçte, belediyelerin hem iç işleyişine, hem de dış faaliyetlerine yönelik çözümler üretiliyor. Bir yandan belediyelerin çağdaş biçimde yönetilmesine yönelik karar destek sistemleri kurulurken, öte yandan mekansal bilgilerin öneminin daha doğru kavrandığı bir süreç yaşanıyor.

Bu kavrayış, ayrıca da bir zorunluluktur. Çünkü belediye faaliyetlerinin %80’i mekanla ilintilidir...

Yeni bir çağın bu ilk dilimlerinde, ülkemizde yaşamın birçok alanında olduğu gibi, yerel yönetim alanlarında da değişim zorunluluğuyla karşı karşıya bulunuyoruz. Çünkü klasik yerel yönetim anlayışı, artık yeni yüzyılın beklentilerini karşılayamıyor. Gelişmeler karşısında sınırlı ve kısıtlı kalıyor... Hele hele AB’ne tam üyelik umudunu yaşatmaya çalışan ülkemizde, tüm kurumlar gibi belediyelerin de AB standartlarına kavuşmaları gerekiyor. Öte yandan ülkemizin artarda yaşadığı depremler, sonrasında bu yıkımların ciddiye alınmadığını gösteren süreçler, yönetimlerde yeni süreçlerin başlamasının kaçınılmaz olduğunu ortaya koymaktadır. Hiçbir şeyin eskisi gibi gitmemesi gerekirken, artık eskide ısrar etme olanağı kalmamışken, bu kaçınılmazlık daha yakıcı biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu süreçler, belediyelerde daha köktenci dönüşümleri zorunlu kılmaktadır. Öyle bir noktadayız ki, belediyelerde yapılacak küçük revizyonlar ve düzeltimler bu süreci kucaklamaya yetmeyeceğe benzemektedir. Yerel yönetimlerin kurumsal, teknoloji altyapısı, insan kaynakları açısından sınırsız beklentileri karşılayabilecek biçimde yeniden örgütlenmeleri gerekmektedir... Denilebilir ki, yeni bir yerel yönetim ve yöneticilik kültürü yaratmanın eşiğindeyiz.

Bilinen Kızılderili atasözüdür: “*Bu dünya atalarımızdan kalan miras değil, çocuklarımıza bırakacağımız emanettir.*” Dünya, yeryüzü, üzerinde yaşadığımız coğrafya, insansal faaliyetlerin büyük bölümünün gerçekleştiği mekanlar... Çevremiz, ayağımızı bastığımız toprak, soluduğumuz hava, içtiğimiz su... Bunları ne kadar bir emanetçi mantığıyla kullanabildik, kullanabiliyoruz? Daha doğrusu bir emanetçi mantığıyla mı, bir mirasyedi hovardalığıyla mı kullanıyoruz? Çocuklarımıza bırakacağımız bu emanet, bu çevre değerleri ne kadar geliştirebildiğimiz değerler durumunda?

Günümüzde “*mekansal veriler*” kavramıyla nitelenen, yabancı dillerde “*geo-*” ön takısıyla dile getirilen veriler, giderek önem kazanmaktadır. “Mekan” deyince akla uçsuz-bucaksız bir alan gelse de, bu genişlik içinde her bir mekansal, yani konuma bağlı objenin tuttuğu bir yer, bir konum vardır. Ve bu mekanın içinde objeler üst üste yığılmış bir küme, karmaşık bit kütle olarak değil, kendi iç düzenleri içinde görülürler. Bu nedenle her mekansal karmaşa, bu konumlanış nedeniyle bir iç düzene sahiptir. Bu mekansal konumlanışın bilincinde olmak, mekanın kullanımını anlamak, analiz etmek için zorunludur.

Mekan denilen bu alanın en temel özelliklerinden birisi, sınırlı ve çoğaltılamaz oluşudur. Çok özel durumlar (denizlerin doldurulması vb) dışında mekanın, mekanların büyüklüğü bellidir. Mekanlar bir

yerden başka bir yere taşınmaz. Yani mekanlar, kıt kaynaktırlar. Bu özellikleri, onların özenli kullanılmasının, yönetilmesinin ve korunmasının temel nedenidir. Ömrünü bu kıt kaynağın, yani mekanın özenli kullanılması için mücadeleyle geçirmiş olan Prof. Fehmi YAVUZ, 1984 yılında yazdığı bir yazısında, bu nedenle şöyle diyordu: “**Toprağa kasabın koyuna baktığı gibi bakmamak gerekir. Ona bir ressamın, bir heykeltıraşın baktığı gibi bakmak gerekir.**”

Ancak edinme hastalığı, mülkiyet kavramının kazandığı abartılı anlamlar, mikro-mülkiyetin ön plana çıkışı, “bana ait olmayan” mekanın, ben orada yaşıyor olsam bile, her tür hor kullanımına göz yummak gibi bir vurdumduymazlığı doğurmuştur.

Oysa mekan, mülkiyeti kime ait olursa olsun, toplumla ilgilidir. Kullanımı topluma yönelik sonuçlar doğurur. Bugüne değin mekanlarımızla ilgili verilen birçok yanlış karar, toplum adına kötü sonuçlara neden olmuştur. Bunun için başta İstanbul olmak üzere kentlerimize, kıyılarımıza, ormanlarımıza, tarım yapılan alanlarımıza şöyle bir bakmak yeter... Sayılar, geldiğimiz noktayı vurgulamakta yetersiz kalmaktadırlar.

İşte bu alanların yönetilmesinde, bu alanlara ait olan bilgilerin, yani mekansal bilgilerin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu verilerin **üç boyutlu** olarak (x, y, z) saptanması da yetmez. **Dördüncü boyutun**, yani zamanın da (t) için içinde yer alması gerekir. Bu dördüncü boyuta, “tarihsel veriler” ya da “özgeçmiş verileri” de denilmektedir. Mekansal veriler bu çerçevede saptandıklarında ve yapılandırıldıklarında yerel yöneticilerin gelecek için, daha doğrusu geleceğimiz için verecekleri kararlar daha doğru, daha hızlı ve daha güvenilir olacaktır. İşte bu kararların altyapısını, “**kent bilgi sistemleri**” oluşturmaktadır.

BT Vizyon Dergisinin Nisan 2001 sayısındaki verilere göre ülkemizde BT pazarının büyüklüğü 2000 yılında 12.8 milyar dolardır. Bunun 3.3 milyar dolarının bilgi teknolojilerine, kalanının iletişim teknolojilerine (başta Telekom) ait olduğu bilinmektedir. Mekansal verilerin de içinde değerlendirilebileceği bilgi teknolojileri alanı da, donanım, hizmet, yazılım, danışmanlık, teknik destek gibi alanlardan oluşmaktadır. Bunlardan donanım, bugün ülkemizde bu alandaki en önemli pazar payına (2.3 milyar dolar) sahiptir. Buradan varılabilecek sonuç şudur, veriler, bu grupların içinde henüz çok küçük paylara sahiptirler. Diğer bir deyişle, **verilerin önemi kavranmış, iyi anlaşılmiş değildir. Veri algısı değişmedi ve gelişmediği için, mekansal veri algısı da gelişmemektedir.**

Bu nedenle de belediyelerin, BT alanına daha fazla yatırım yapmaları gerekmektedir. Bu yatırımların, bordürlere yapılan yatırımlardan daha önemli olduğunu karar vericilerin artık görmesi gerekmektedir.

Ülkemiz ciddi bir kriz ortamında geleceğini aramaktadır. Bu çok yönü krizden çıkılmasında yalnızca ekonomik önlemlerin alınmasının yetmeyeceği de artık görülmüştür. Yalnızca yasalar çıkarmak da yeterli olmayacaktır. Daha önemlisi yönetme anlayışlarının değişmesidir. Daha önemlisi, duygulara, siyasi kaygılara, özel niyetlere dayanarak değil, bilgiye dayanarak, akli önde tutularak kararların verilmesidir. Bu bunalımın aşılmasında ve bilgiye dayalı yönetim süreçlerinde bilişim teknolojilerinin etkin kullanımı önemli bir rol oynayacaktır. Hem ülke genelinde hem de yerel yönetimlerde bilişim sektörünün gelişmesini engelleyecek her türlü güçlük (bürokratik, siyasal, kişisel), krizden çıkmamızı, demokratikleşmemizi, çağdaşlaşmamızı engelleyici sonuçlar doğuracaktır.

**Kent bilgi sistemleri** gibi sistemler, belediyelerde bilgi ikliminin oluşması, mekansal verilerin öneminin yeniden keşfedilmesi, bilgiye dayalı yönetim atmosferinin yaratılması için çok önemli katkılar sağlayacaktır. Bu temelin yaratılması durumunda belediyelerde “**e-belediye**” süreci başlayabilir ve buradan “**m-belediye**” sürecine geçilebilir. **e-** (elektronik) ve **m-** (mobil) kavramları, bugün iş ve hizmet üretiminin yeni boyutları olarak önem kazanmaktadır. Faaliyetlerinde mekanla sürekli bir etkileşim içinde olacak olan belediyelerin “**e-**”yi kurmaları, **mobil** uygulamalara geçmeleri, hizmet kalitelerini ve hızını arttıracaktır.

Bu nedenle öncelikle artık 6 ayda bir demode duruma düşen donanımlara değil, verilere, mekansal verilere yatırım yapan bir yönetim anlayışına gerek vardır. Ancak verilere yatırım yapmak, hemen oy getiren bir faaliyet olmadığından, öncelik alamamaktadır. Ama almalıdır. Bunun mücadelesinin

verilmesi gerekir. İşin hemen görsel boyutuna sarılma kolaycılığı terk edilmelidir. Birçok belediyede yapılan, ne yazık ki, işi göze hitap ettirmeye indirgemektir. Bu yanlışır ve kaynak savurganlığıdır. Sağlıklı ve doğru veri üretme, bunları güncel tutma ve yaşatma sabrının gösterilmesi gerekir. Çünkü ancak ve ancak bilgisayara yüklenen verilerden altına imza atılacak resmi belgeler üretilebiliyorsa, yani bu veriler tüzel olarak da doğru iseler, hem teknolojik ama aynı zamanda tüzel bir karar destek altyapısı kurulmuş demektir.

Veriye ve bilgiye dayalı, bunu temel alan ve önceleyen bir yönetim anlayışı, hem bugünkü ve daha önemlisi gelecek kuşaklara karşı taşınan sorumluluk için önemli bir göstergedir.